

DIVA

ЗА
ЖЕНИ
СЪС
СТИЛ

2023
ОЧАКВАНИЯТА

Шер
Дженифър
Кулидж
Ана де Армас
Василена
Винченцо

МОДА
#NEWGLAM

ШОПИНГ
ДЕСТИНАЦИИ
Френски
шук
на масата

РАЙНА КАБАИВАНСКА

Страст на 88

Райна Кабайванска

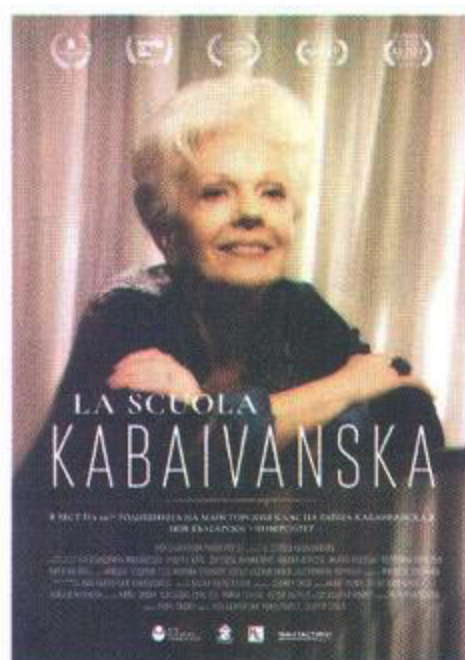
*Аз съм родила толкова
много певци*

ТЕКСТ / ВАНЯ ШЕКЕРОВА
ФОТОГРАФ / КОСТАДИН КРЪСТЕВ-КОКО
И ЛИЧЕН АРХИВ

В ДЕНЯ НА БУДИТЕЛИТЕ ТЯ СИ СПОМНИ ЗА СВОЯ ПЪРВИ УЧИТЕЛ – Г-Н ЙОРДАНОВ, КАКТО И ЗА ВОКАЛНАТА ПЕДАГОЖКА ДЗИТА ФУМАГАЛИ, ВЗЕЛА Я ПОД КРИЛОТО СИ ОЩЕ ПРОХОЖДАЩА В ОПЕРНОТО ПЕЕНЕ И ПРЕВЪРНАЛА СЕ В НЕИН МЕНТОР. ДЗИТА ЗАВЕЩАВА НА РАЙНА СВОЯ ПРЪСТЕН С ДИАМАНТ, ЗАЩОТО ЖЕЛАЕ ТОЙ ДА „ПРОДЪЛЖИ ДА ХОДИ ПО ОПЕРНИТЕ ТЕАТРИ“

Тази история Райна Кабайванска ми разказа, когато преди осем години гостувах в дома ѝ в Модена. Тогава я снимахме и с пръстена, който после ѝ откраднаха. А Маестра Кабайванска продължи да ходи по оперните театри не само за да слуша своите ученици, преминали през майсторския ѝ клас, започ-

нал преди 21 години под егидата на Нов български университет. В тазгодишното му издание тя избра рекорден брой ученици – 15 (обикновено са по 12), а през годините през нейната школа, наречена от създателите на едноименния документален филм „Школата Кабайванска“, са преминали над 250 млади оперни певци.

„Пеенето не е случайно, трябва талант, който стана голяма рядкост. Всичко е на едно добро средно ниво. В целия свят.“

Удивителна в своята виталност – на 15 декември навършва 88 години, Райна Кабауванска притежава изключителна харизма, която завладява не само публиката в оперните театри, но и всеки попаднал в обсега ѝ. Вродената ѝ елегантност придържа погледите и възхищението на случайните присъстващи в лобито на Грандхотел „София“, където е срещата ни в един от малкото часове за отпих, които тя си позволява, докато работи с учениците си в международния майсторски клас. Петър Барбалов, сценаристът на филма на Найо Тицин „Школата Кабауванска“, я съпровожда. Прегръщам я и вдишвам аромата на парфюма ѝ. „Не знам какъв е – казва Райна, когато отбелязвам колко добре допълва нейната класа. – Аз се пръскам само с парфюми, които ми подаряват.“ Отбелязвам си наум, че подаряващите явно се отличават с добър вкус, а споделям с Маестра надеждата си един ден в Грандхотел „София“ да има апартамент „Райна Кабауванска“, така както в хотел „Риц Карлтън“ в Кан има „Коко Шанел“. И съм се подготвила за разговора ни с въпрос, свързан с диаманта на Дзита Фумагали.

Имате ли фаворитка, на която да завещаете нещо свое, за да ходи то и след вас по оперните театри? Нямам един специален фаворит от многобройните си ученици. Имам манталитета на учителка, която не бива да прави разлика. Но когато видя огънчето, таланта, тогава и аз се запалвам. И започвам да давам малко повече. Да ги приютявам вкъщи, да влизам в личния им живот. Те ми разказват с кого са сгодени, с кого не са, когато започнат нова любов... Ставаме едно много разширено семейство. Все търся това огънче. И все по-малко го намирам. Може би не е необходимо в този свят, който има други изисквания. Не ми е ясно защо. От друга страна, много хора искат да се свържат с изкуството. И всички културни институти са пълни с кандидати. Може би защото този живот изглежда по-лесен, или от желание да се покажеш. Това е една черта на този нов наш свят – да се показваш. И най-важното е да си на телевизията, тогава съществуваш. Това е малко страшно.

Сред всички кандидати за слава и показване има ли напълно отгадени на изкуството на операта? За нея вече се говори като за кариера, а не за посветеност, за призвание... За да започнеш този занаят, както го наричам аз, трябва да си обречен. Да имаш наистина страст. На всички стана ясно, че никак не е лесно и с пеене не се преживява по-добре. Само номер едно може да преживее с пеене. Номер две преживява, но не е съвсем сигурно. А номер три загива. В големите театри в Ита-

лия например ти пееш, но ти плащат след осем месеца. А какво ще ядеш през тези осем месеца никого не интересува. Само в Германия все още са много стриктни, акуратно плащат хонорарите веднага след като си участвал в спектакъл.

По време на локдауна артистите пострадаха най-много. Но сега като че ли избухнаха. Бях на концерта на Марица, която две години е седяла вкъщи и е писала песни. Операта е друг свят, но дали не избуяха таланти, не се отключи креативност за ефектни суперспектакли? Не бих казала. Номер едно при жените си остана Нетребко, при мъжете Кауфман. Мои ученици, които са много добри, но не са номер едно, предпочитат да пеят в страните, които плащат веднага – в Щатите и Германия. Всички театри са в голяма криза и подем в оперния театър не виждам. Четири опери с по четири представления в годината – това е положението в Модена днес. А имаме един разкошен театър... Може би нямат средства. Публика има в страната на белкантието. Ние пък продължаваме да учим младите. В името на една безсмъртна традиция. Има много хора, които със страст пеят. Пеенето не е случайно, трябва талант, който стана голяма рядкост. Всичко е на едно добро средно ниво. В целия свят.

Права ли съм да смятам, че освен талант за всяко изкуство трябва да имаш и чувство за хумор? Наскоро четох един пост за опера на Моцарт, поставена от сръбски режисьор първо в Сърбия, после и в Черна гора. И една от героините трябвало да пее по бельо. Това приемате ли го вече за нещо нормално, което ще привлече повече млади хора в операта? Нашето изкуство е много скъпо, най-скъпото, което може да си представите – театър, декори, костюми, осветление, хор и оркестър, какво ли не. Ето защо ги пускат да пеят по комбинезони, за да спестят от плат за костюми. (Смее се). Сега обаче има едно връщане към класиката и класическите традиции. И в Скалата, където моята ученичка Мария Агреста пях „Адриана Лекуврьор“, спектакълът бе съвсем традиционен. Според мен публиката не усвои модерните подходи на режисьорите. Все пак операта е и музей. И според мен трябва да си остане такава. Отиваш и виждаш опера от XVII, XVIII, XIX век. И опознаваш манталитета на композитора, който твори по това време. За младите това е нещо, което ги учи, разказва им за традициите, костюмите, нравите на съответното време. Модернизиранието не се прие, не привлече повече публика в оперните театри.

Ходите ли на всички премиери на вашите ученици? О, те винаги ме канят, защото са непрекъснато вкъщи. Ходя, ако е по-близо. Скоро бях в Лондон. Но вече сама не мога да се оправям по летищата. Там не срещаш жив човек, а само работи. На едно летище трябваше влак да се вземе от един терминал до друг. Чета и нищо не разбирам, макар че горе-долу говорих английски. И няма жив човек, който да ти

каже нещо. По едно време спира до мен млад човек и пита: „И вие ли сте италианка?“ Да, отговарям. А той ми вика - и аз нищо не разбирам. Значи моят ужас е бил толкова видим! Та се хванахме двамата и взехме да обикаляме летището. Всичко вече става с роботи, само пеенето не. Трябват гласни връзки. И сърце. Одухотвореност.

Дали това не може да се програмира в изкуствения интелект? Робот, който пее, би било чудесно, всичките му ноти ще бъдат перфектни. От най-ниските до най-високите.

Искам да ми кажете какво получавате от вашите ученици в замяна на това, което вие им давате – опит, техника, кураж, обич... Вижда гала съм, по-точно усещала съм енергията, която тече между вас по време на майсторските класове. Те ми носят живот. Аз съм вече доста възрастна. И това, че моята къща е винаги пълна с пеещи същества, ме обновява непрекъснато. Никога не съм била маниак за себе си, никога не съм отбелязвала – аз пея с еди-кого си. За мен беше огромна радост. Влизах в театъра и веднага бях в моя си живот. Хубавият ми живот беше в театъра, не е имало съмнение никога.

Така отговаряте на въпроса ми кой е бил най-хубавият период от живота ви. Но разкажете ми повече за времето, когато сте били на върха. Никога не съм имала усещането да съм на върха. За мен щастие то започваше с влизането в театъра, няма значение дали е бил малък провинциален или голям. Инстинктът ме караше да пея и тогава бях най-щастлива. Преди месеци намерих случайно един календар от 1979-а. И виждам януари, еди-кой си театър, 10 дена репетиции, пет спектакъла... Между спектаклите съм сложила и два концерта. И всеки месец така – театър и в дупките концерти. Това е животът ми.

Петър Барбалов: Попаднах на работен календар на Райна от 70 и някоя година и много ми стана смешно, защото в него има 24 театъра и заглавия, в които тя пее. „Мадам Бътерфлай“ на Арена ди Верона, „Трубадур“ във Виена, после „Тоска“, „Манон Леско“... Всичко се върти и завършва с „Мадам Бътерфлай“ в... Гоце Делчев.

Райна: Не!

Петър Барбалов: Тогава се замислих как за Райна няма значение на каква сцена излиза. За нея е важно да е там и да дава това, което носи, да прави контакт с публиката. Това е всъщност силата на Райна – контактът с публиката. Аз съм бил свидетел как тя, като излезе на сцената, публиката полудява. Најден Тодоров разказваше за нейните концерти, които е дирижирал в Италия и Испания – от момента, в който тя се появи, публиката става и започва да ръкопляска. Истинска примадона с огромно въздействие върху публиката.

Райна: Без да пея, колко хубаво!

(Разказвам една история от близкото минало, когато по време на концерт в Грузия певицата Людмила Зикина, снажна и надарена от природата красавица, била толкова много пъти извикана на бис, че накрая останала без глас. И когато буквално прошепнала, че повече не може да пее, грузинците ревноли: „А ти не пей! Само ходи напред-назад!“ И обещавам в текста, който ще напиша, непременно да цитирам Мария Калас: „Когато Райна Кабаиванска се появи на сцената, всичко останало губи значение – декори, хореография, музика. Тя е олицетворение на самата опера.“ - б.а.)

Петър Барбалов: Може да добавиш и написаното от световния музиколог Родолфо Челети: „И през времето, когато не пее, Райна Кабаиван-

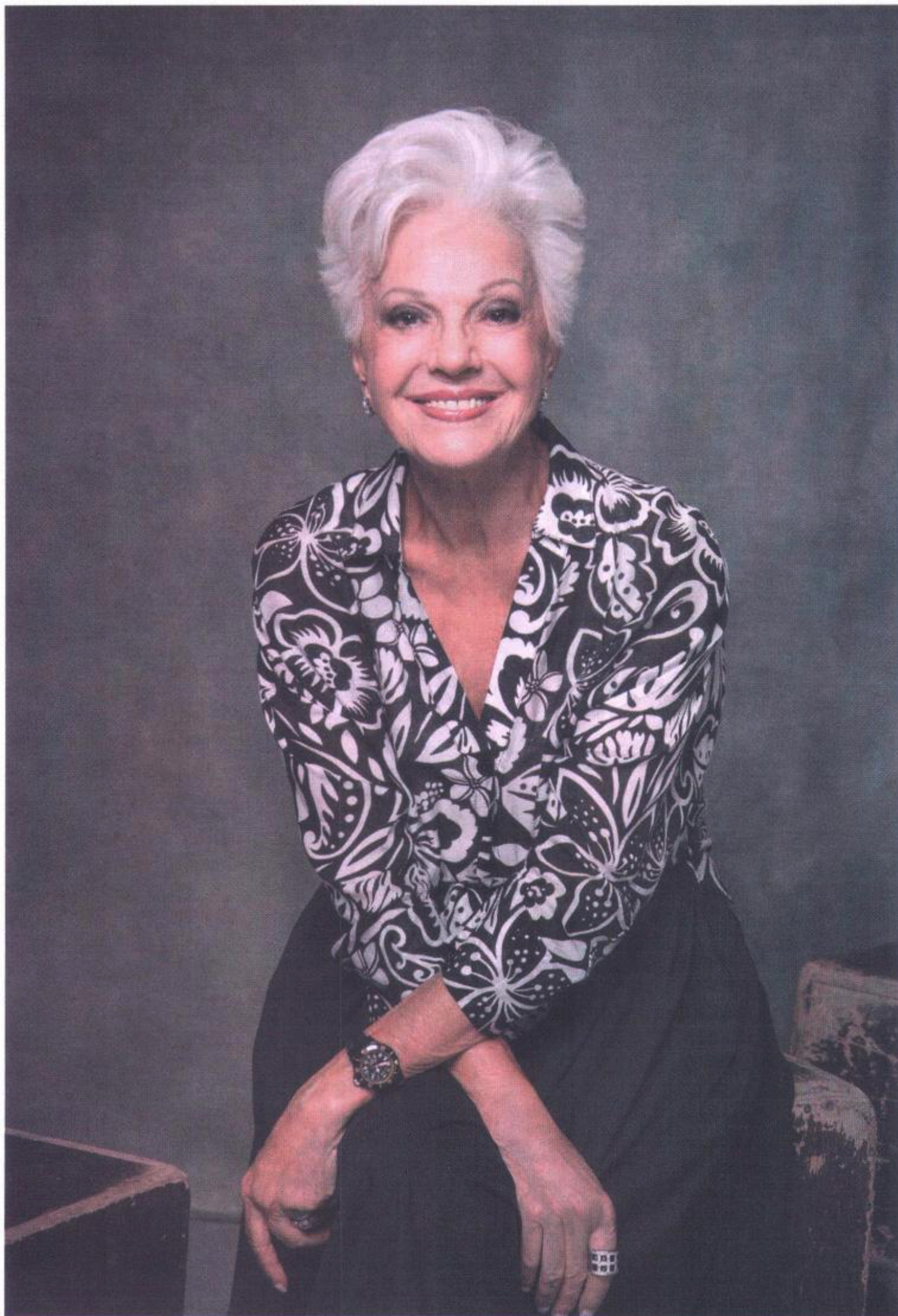
ска изпъква с жест или израз на лицето. Достатъчно е да мръдне малкото си пръстче, да свъси вежди, за да привлече вниманието на публиката... Тя е най-превъзходната певица-артистка на нашите дни. Във всяко нещо, и в най-малката подробност е необятна.“

Райна: Да, има толкова добри певци и певици, чието въздействие върху публиката е семпло.

Хранеха ли ви аплодисментите, обожанието на публиката, която ви нарече La Divina и ви затрупва с цветя? Неособено. Не съм самовлюбена. За мен беше нормално да съм в театъра и да пея за публиката. И после влизах в другия живот, нормалния, семейния, слава Богу, добър. Не си спомням преди колко години с Мауро Болонини, който беше голям режисьор и в киното, бяхме в Болоня. И виждам, че в един друг театър правят „Веселата вдовица“, оперета. Отиваме заедно да я гледаме. Много ми хареса и предложих на Мауро и ние да я направим с големи имена от операта. Така и стана. Беше голям дебют, голяма слава. Мауро взе най-известния костюмиер – Пиетро Този. Стана невероятен спектакъл, премиерата бе в най-красивия театър в Неапол – „Сан Карло“. Партньор ми беше баритонът Майкъл Мелби, хубавец, артист, певец. В галерията вдигаха плакати „Великата Райна“, „Великият Майкъл“. Под режисурата на Болонини минавахме пред оркестъра да пеем, после се връщахме на сцената. И при аплодисментите, които бяха сигурно един час, идваха хората, пипаха костюмите ни, даваха ни цветя, а на Майкъл – и една кутийка. После полюбопитствах какво има в нея и той ми показа един брилян. А така, рекох, на мен цветята, на теб – диаманти! Имаше и такива лудости.

Скоро четох, че на въпрос харесваш ли учителката си, едно дете отвърнало да, защото тя рециклира. Това явно е много важен критерий за оценка у младите хора. Вие до каква степен сте загрижени за съдбата на планетата? Мен войната ме изненада жестоко и ме срази направо. Да убиваш хора законно, по нареждане на тези, които са на власт. Това е страшно! Винаги казвам, че като Тоска искам да убия един тиранин. Войната е и удар върху екологията. В Италия, навсякъде в Европа има усет за опазване на природата. Ама май е малко късно. Тази

„Никога не съм имала усещането да съм на върха. За мен щастие то започваше с влизането в театъра, няма значение дали е бил малък провинциален или голям.“

„Ние непрекъснато изнасилваме природата и това като че ли проличава най-много в морето. Но искаме да имаме всичко и все повече.“

физическа активност. Но когато пеех, спазвах страшен режим. Преди всичко храненето. В началото на моята кариера през 1957 година беше на мода телешкото филе. Колко филе съм изяла! Казвах, че влиза в кръвообращението и дава сила. После дойде друга теория – че въглехидратите се усвояват по-бързо. И тогава певците и певиците от сутрин до вечер ядяхме паста. Винаги паста в 3-4 часа и после в осем пеех. Дали това е послужило, не знам.

Запазихте ли нещо от този режим? За мен винаги е имало два живота – един на сцената, друг вкъщи. Абсолютно различни. Къде съм била по-доволна, не искам да кажа. Два различни живота и дълги, Боже господи, стига толкова! Моята внучка винаги подчертава на колко съм години, защото сигурно това ѝ изглежда невероятно. „Ти на 87 защо ходиш толкова, защо ядеш толкова?“ Тя е голям чешит. Един ден ме пита като умреш, тази къща ще я продадеш ли? Казвам не, няма, но защо ме питаш? Ако искаш, ще ти я дам. А тя пита с картините ли? Моят мъж беше маниак да събира картини и скулптури. И детето, явно ужасено, казва - аз веднага ще ги продам. Разбираме се много с нея.

година, като бях на море с моите внуци, ми направих впечатление колко е топла водата. Ние непрекъснато изнасилваме природата и това като че ли проличава най-много в морето. Но искаме да имаме всичко и все повече.

Десет устойчиви навика били причината за дълголетието на кралица Елизабет Втора, която си отиде на 96 години. Вие имате ли такива здравословни привички, на които се дължат добрата ви форма и енергията, която притежавате? Никога не се замислям за себе си. Когато ходих да ми правят инжекцията за този новия, модерния ужас (ковид, б.а.), ме питаха какви лекарства пия. Ами никакви. А, на вашата възраст! Бяха шокирани. Не съм мислила никога за себе си. Защо ли? Сигурно защото съм много здрава. И нямам никакви трайни навици нито за хранене, нито за

Проявява ли интерес към музиката? Много е музикална, но има друга пречка там – майката. Всички мои приятели казват, че внучката ми трябва да знае какво съм правила. Сега в Италия излезе грамадна книга за мен. И казвам на дъщеря си покажи ѝ книгата поне да знае. Но тя сигурно е страдала много, горката, като малка от моите непрекъснати отсъствия заради работата ми и не иска и да чуе.

Петър Барбалов: Книгата е издание на специализирано издателство в Болоня за художествени албуми за театрите в Италия и Райна е първият артист, за когото правят такъв албум. Целта е била да се представи цялата ѝ кариера с поне по една снимка от най-големите ѝ спектакли.

Райна: Да ви кажа как стана тази книга. Издателството ме тормозеше десет години. И накрая решихме да са само снимки без приказки. Diva Raina се казва с подзаглавие „Портрет на една душа“.

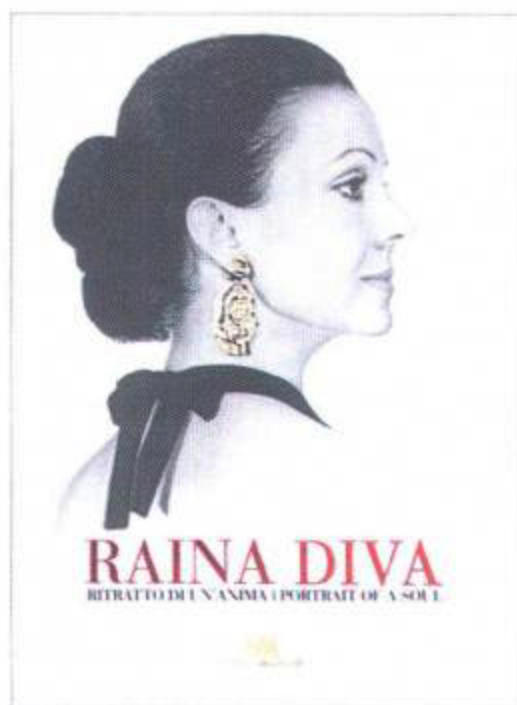
Тази душа има ли самочувствието, че името ѝ е бранд? Така ли е наистина? Хайде да го продаваме! (Смее се).

ОТ КОРИЦАТА

Райна Кабаиванска след „Сицилиански вечерни“ в Торино, 1973 г.

„Агриана Лекуврьор“, Филхармоничен театър на Верона, 1970 г.

Специалното издание, посветено на Райна Кабаиванска

С Франко Тальявини в „Роберто Деверьо“, Рим, 1988 г.

С Мария Калас по време на репетициите за „Сицилиански вечерни“, Театро Регжо, Торино, 1973 г.

Добре, нека попитам по друг начин – сертификатите от вашите майсторски класове дават ли някакво конкурентно предимство на учениците ви? Има такова нещо. Вече. След толкова години. Аз съм родила толкова певци. Сега на концерта ще ни гостува София Соловий, украинка. Решихме да я покажем, за да ѝ помогнем малко. Тя живее под бомбите...

(На заключителния концерт в зала „България“ София Соловий пее последна. В сравнение с останалите участници гласът ѝ е различен – школуван, уверен, стабилен. Райна Кабаиванска я аплодира, станала на крака. А в края на концерта, когато излиза заедно с учениците си на сцената, я прегръща горещо и не пуска ръката ѝ при изпълнението на бисовата ария.)

През декември предстоят няколко оперни спектакъла с ваши ученици. Как избрахте участниците? Да, „Бохеми“ ще е в Софийската опера на 15,16,17 и 18, първия на рождения ми ден го наредиха тайно. Ще има три различни състава, в които влизат всички

мои ученици, които могат да се върнат. Аз исках да бъда съвсем дебютанти, едно изключение е Александрина Михайлова, която вече пет години е в Италия със стипендия от моя фонд в Нов български университет. Ауга Паску ще пее, певица с възможност за голяма кариера. Талант. Тя разцъфна за една година, на 22 години вече е жена, която те завладява от сцената. В „Бохеми“ освен Паску имаме и тенорите Джузепе Инфантино и Рафаеле Ким. Втората Мюзета сега я търся. Може би ще бъде участничка от този майсторски клас. За тези спектакли ни помагат Fondazione di Modena, „Фантастико“ и А1.

На концерта в Зала „България“ се озовах до една моя позната, която отбеляза: „Няма стигане тая Райна Кабаиванска!“

Петър Барбалов: Като се запознавам с толкова много материали, свързани с нейната кариера, не си правя илюзии, че за нея може да се направи филм с по-малко от десет серии или да се напише книга, по-малка от десет тома. Така решихме да направим филм за майсторския клас, в който освен Райна участват и пет-шест нейни ученици със световна кариера. Седем са. Сниман е в Италия, Испания, България, има кадри от техни сценични изяви. Както и от изявите на Райна. Вече има четири фестивални премиери в Рим, Барселона, София и Буенос Айрес и още една година ще върви по фестивали. Райна го гледа на премиерата в Рим

Райна Кабауванска и д-р Георги Текев по време на прослушване за майсторски клас

Вечер, посветена на Райна Кабауванска в операта в Рим на 28. XI. т.г., до нея са нейните ученици Виктория Йео, Андреа Каре и Вероника Симеони

и каза, че ѝ харесва. След пет минути каза, че нищо не помни от него. В Буенос Айрес „Школата Кабауванска“ стана най-добър документален филм – с награда за продуцента д-р Георги Текев. Райна Кабауванска бе удостоена с награда за артист, вдъхновил създаването на филм, а Найо Тицин спечели за най-добър режисьор.

Харесва ми начинът, по който вървите през този живот, Маестра!

Петър Барбалов: Почиства, веднага почиства маловажното. И рециклира. Върви само напред. Сега след този майсторски клас в София отива за целогодишния в Модена. Следва журиране на конкурс във Витербо, града на папите, после друг конкурс и мастерклас в Сардзана. В края на ноември албумът за Райна ще бъде представен с концерт на нейни ученици в Римската опера. Декември е в България за „Бохеми“, февруари – в Париж за концерт на артисти от „Школата Кабауванска“ в Бастилията.

Райна: Добре, че имам тези страхотни приятели, които ме поддържат и ми правят реклама. Хора като Георги Текев имат страст към музиката и по-специално към операта. С тях сме свързани в Нов български университет. Георги Текев е причи-

ната да се връщам в България през всички тези години. И той като мен е много запален за каузата да предам стария италиански начин на пеене на младите. Организацията, която прави на майсторските класове, е невероятна – аз съм имала класове по целия свят – такова нещо другаде не съществува. Всичко друго, за което се грижи – спектакли, концерти, спонсори, стипендианти. Георги Текев е голям ум! А Нов български университет е моят дом в България. Започнахме преди 22 години, как е възможно? И по време на пандемията не спряхме, много сме смели и неразумни. Но така става.

Петър Барбалов: През септември 2020-а двайсетият майсторски клас се проведе въпреки всички ковид ограничения. За Галаконцерта в Софийската опера билетите се продаваха през едно място, т.е. използваше се 50% от капацитета на залата. През 2021-ва първите 10 реда със седалки от партера на операта бяха премахнати изцяло. Физически бяха изнесени от салона, за да има голяма дистанция между публиката и оркестъра, както и между самите оркестранти. От останалите 700-800 места разрешени за продажба бяха не повече от 40-45%. Т.е. на галаконцерта са присъствали около 400 души. Слава Богу, тази година ограничения нямаше и имаме пълна зала „България“. Над 1100 човека.

Вашият майсторски клас носи много голям престиж на НБУ. Нека ви върна към началото на това сътрудничество. Първо Георги Текев ми предложи, май беше през 1997-а, когато правех моята последна „Бъттерфлай“ на Арена ди Верона. Но аз още много пеех и първия клас направихме през 2001 година в Царския дворец. Преди това Богдан Богданов и Нов български ми дадоха Doctor Honoris Causa. С проф. Богданов се познаваме от Гърция, където той беше посланик. От 1992 година, когато беше големият концерт в памет на Мария Калас... През 2002-ра направих моя фонд в Нов български университет, от който даваме стипендии за най-добрите ученици. За фонда много ни помагат „Фантастик“ и Столична община. Тази година имаме и нови спонсори – А1 и КФМ. Благодарна съм за всяка помощ, защото обучението е дълъг процес, понякога години. Да живеят в Италия тези млади хора, струва скъпо. После преди 12 години започнахме с НБУ и Софийската опера да правим представления с мои ученици, акад. Карталов ни покани. И направихме „Норма“, „Трубадур“, „Вертер“, „Турандот“, всичко. В Софийската филхармония правим концерти. Найден Тодоров е гениален диригент. А пък по време на най-бесния ковид в Античния театър в Пловдив имаше „Мадам Бъттерфлай“ с моята Витория Йео. 22 години вече този майсторски клас ражда певци и спектакли. Какво ли не ни е минало през главата.

Разказвали сте ми как сте плакали, когато Мария Калас е била освиркана заради разклащане на гласа по време на оперен спектакъл. Аз на галаконцерта в НДК по случай вашата 80-годишнина какъв реф ревах, като запяхте... И после, като ви питах откъде кураж да го направите десет години след като сте спрели да пеете, вие отвърнахте – нахалство, наглост... Можеше ли да не го направите? Отвътре ли ви дойде?

Петър Барбалов: Д-р Текев много държеше Райна Кабауванска да пее. И след като доста време ни държа в напрежение, Райна само се обърна и през рамо, както само тя умее, каза: „Хвърлям се!“

Последната Тоска в Магрид, която Райна изпя на 70, прощавайки се с ролята, беше нещо нечувано и невиждано, нещо невъзможно. На сцената излезе една млада жена на 30. Прословутата сцена, в която Скарпния я напада, режисьорски беше решена почти като изнасилване. Райна такъв бой хвърли на партньора си...

Това е от филето!

Райна: Не, вече бях на паста. (Смее се).

Барбалов я подсеца, че вечерта е поканена на прием в посолството на Италия. О, да, взела съм си копирения костюм с панталона, отвръща Райна. А Петър казва, че това е проблем, тъй като и миналата година е била с него при посланичката. „Така ли! Значи трябва да се ходи в мола!“, засмива се Маестра. ❶